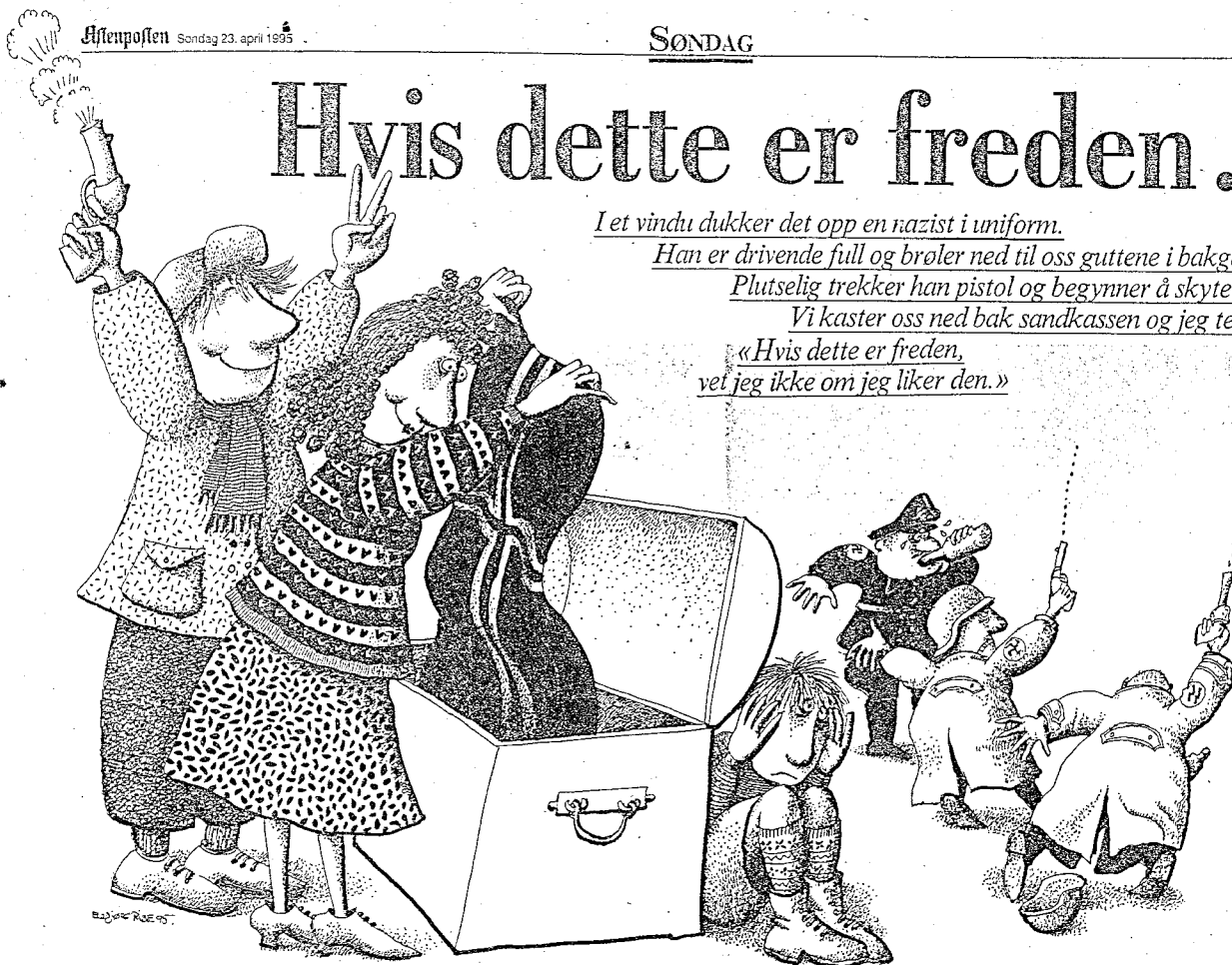

Hvis dette er freden...

*I et vindu dukker det opp en nazist i uniform.
Han er drivende full og brøler ned til oss guttene i bakgården.
Plutselig trekker han pistol og begynner å skyte.
Vi kaster oss ned bak sandkassen og jeg tenkte:
«Hvis dette er freden,
vet jeg ikke om jeg liker den.»*

TERJE WIG
ELDBJØRG RIBE (tegning)

For egentlig hadde vi ikke opplevd freden noen gang. Vi som var fjerde da krigen begynte og så år da det hele var over. Det var krigen vi var oppvokst med. Den kjente vi. Det var tyske soldater som marsjerte og sang «Hal-å, hal-å hal-å!». Det var spøringer og piggetid. Det var flyalarm, razziaer, hakekors og blendingsgardiner. Og det var Vickun Quisling som klippet håret hos en frisør i Bygdø allé. Han kom i en sort, blank Mercedes med tykke, skuddsikre glass og mange livvakter. Og så var det den kvinnelige NS-primadonnaen, rikssjov Oiga Bjoner, svinsende i stadig nye, fjonge uniformer. Vi bodde i samme gård.

Alt dette var kjente ting. Men freden...

Kritte på veggene

I den store leiegården i BA 20 opplevde vi både krigen og freden. På grunn av en syk bestefar fikk vi beholde lilligheten. Det samme gjorde endel andre norske familier. Resten av beboerne ble kastet ut. Inn flyttet tyske offiserer og høyereslektede nazister. Gården ble

De voksne snakket mye om freden. De hvisket når de fortalte hverandre hvordan det gikk, og da freden nærmet seg, ble alt mye rarere. Vi visste ikke noe om freden. Annet enn at da kunne vi finne frem det norske flagget igjen. Vi ville få igjen radloen, og kunne kritte «Leve Kongen» så mye vi orket på vegger og gjerder, uten at hirden tok oss. Og kanskje ville vi få oppleve å spise en banan. Faren vår hadde snakket mye om hvordan den smakte.

Men så, en vanlig april dag denne fredsåret, ligger vi flatklemt bak den lave sandkassen mens en full nazist tømmer magasinet mot oss. «By fæni!» ropte vi. For dette var helt sikkert en situasjon da det passet å banne. «Hæ! vetes hirdjævel!» Ingen kunne ta oss for det nå. Det sprutet sand i ansiktet vårt når prosjektilene slo ned i nærheten.

Hjerte for barn

I vinduene var vi forskremte ansikter. Den lille nazisten tuklet med pistolen igjen. Setter inn et nytt magasin. Så skjær det noe. Bak ham lyder et brak da døren blir sprengt. Vi skimter Gestapo-folk. Kraftige nevrer tar ham rundt halsen og skuldrene, og rykker ham så voldsomt tilbake at han letter. De

gybelikk i luften før han går i gulvet med et brak.

De satte håndjern på ham og dro ham ned trappen mens han skrek som et dyr. Etterpå fortalte de voksne at det var selveste Siegfried W. Fehmer, en av Gestapo's mest forfærdelige torturister, som hadde reddet oss. Han bodde i gården, og hadde visstnok et godt hjerte for barn og hunder. Nå kom han ned og spurte om vi var skadet. Tre små gutter ristet skremt på hodet.

De voksne sa at når freden kom, ville det bli slutt på flyalarmene – de korte, hissigte og skremmende støtene fra sirenen midt på svarte natten. I halvsvorne måtte vi trekke på oss varme tøy og springe ned i kjelleren. Vi hadde sett et fem etasjers hus som var truffet av en bombe ved Victoria terrasse. Derfor var vi reddet.

Ikke redd noenting

I kjelleren ble gårdens smågutter straks litt kjekkere. Siden sønnen til vaktmesteren hadde alle gårdens nøkler, stakk vi oss opp på loftet og låste oss ut på det store, flate taket i etasjer over gaten. Med ryggen mot en luftkanal satt vi og fulgte tyskerne's kraftige lyskastere på leting etter britiske bombefly, og spodyssene når kanonbatteriene mente de hadde noe å

Vi haket alltid tenner opp på taket. Alle var enige om at det var fordi vi frøs. For på den tiden var ikke gutter redde for noenting. I hvert fall ikke for tyskere. Hvis vaktene fant oss, ville vi få kraftig med juling. Det visste vi. Men ingen kjente taket med gjemmeselene, nedgangene, stigen og lukene bedre enn oss. De fant oss aldri.

Den store leiegården var som en jungle. For den som kjent, var det tusen måter å forsvinne på. Lange korridorer, tre heiser, en stor trappoppgang og flere små. Vi kunne masklegge etasje for etasje hvis noen forsøkte å forfølge oss. Et perfekt sted for geriljaviksomhet. «Marets ridere» ringte iltret på dørlokkene når fienden sov middag. Så stakk vi. Fra toppen av trappoppgangen slapp vi papirposer med «vannbomber».

I kjellerbodene hadde tyskerne bandolærer, hjelmer, bukseløser og leitetere festet utstyret. Noen sa de hadde gjemt egne skytevepner der. Det fant vi aldri, men det gladet å sikre seg krigsbytte.

Våre foreldre ble ofte vevtskremte når vi dukket opp med en ny bilmodell eller en tyskerhjelm på hodet. For sikkerhets skyld gjemte vi byttet i den kjempestore vedstabelen på gårdsplassen.

Folke vi opp hos en av de tyske offiserene og av politiet hadde fått en

nett. Da klappet obersten oss på hodet og sa vi var flinke gutter og hentet en neve «Bon-bon». Vi forsvant med munnen full av sukkertøy og hvisket «Du bist ein Teufel».

Stjal som ravner

Da freden rykket nærmere, virket alt farligere. Gestapo hadde stadig oftere razziaer. De var redde for sabotører, og så de norske leieboerne hadde skaffet seg våpen. Alle voksne måtte vise legitimasjon og tømme vesker og mapper for å komme inn. Noen ganger fikk de ikke forlate gården i det hele tatt, og den lille guttegangen føy i butikken med handslapper og rasjoneringskort.

De tyske offiserene som gjerne ville klappe oss på hodet, så ikke lenger på oss. De skrikte opp med en ny bilmodell eller en tyskerhjelm på hodet. De var vevtskremte.

For så var freden der.

I leiegården flyttet det inn russiske offiserer. De hadde sekker med tørkede aprikosler i kjellerbodene. Det hadde vi aldri smakt. Vi stjal som ravner. En vakker ung kvinne ble oppvartet som en prinsesse. Hun bodde i den fineste leiligheten og snakket både russisk og norsk flytende. De sa hun hadde vært sovjet. Da vi snudde, snudde hun i

fingeren for munnen og hvisket «Hemmelig!».

Karer i norske politiformer overtok vaktbollet i gården. Disiplinen var ikke den beste. Noen av dem tok seg gjerne en dram på det lille vaktrommet. Gårdens smågutter ble utnevnt til «ordonnanser» og føy rundt med beskjeder.

En kveld får jeg en pistol stukket i hånden. «Nå kan du gå ut på gaten og skyte et par skudd i luften så du får prøve hvordan det er», sier politimannen. Jeg rister på hodet. Tyr ikke. I stedet setter min venn seg ned på huk utenfor inngangen, støtter våpenet mot armen, retter løpet mot himmelen og tømmer magasinet opp i trekrone. Det drysser noe hvitt ned slik det gjør når kastanjene blomstrer i Bygdø allé. Jeg står med hendene for grens og tenker: «Hvis dette er freden, vet jeg ikke om jeg liker den.»

TERJE WIG
er redaksjonssekretær i Aftenposten. Våren 1945 var han 9 år, og bodde i Bygdø allé. Her er hans personlige opplevelse av vårdagene da freden brøt løs.

09391